

Tíðargreinin verður skrivað av skiftandi fólki, sum ikki dagliga eru knýtt at blaðnum. Evnini eru ymisk, men viðgera øll okkurt evni, sum er viðkomandi fyri tíðina júst nú.

Ruth Vang
løgtingskvinna fyri Framsókn

Tað eru fleiri orsökir til, at eg ikki tók undir við hesum ítøkiligum uppskotinum, og henda grein skal sum so ikki snúgvast seg um tað. Men eftir stendur, at nógvar ungar familjur arbeida meiri og eru longur heiman frá børnunum, enn tey ynskja.

Vit hava í Føroyum eitt rímliga væl virkandi velferðarsamfelag, har vit – innanfyri tær rammur, sum nú einaferð eru okkum givnar – kunnu kenna okkum trygg, hóast vit gerast sjúk, óhjálpin, gomul, óarbeiðsfør, arbeidsleys osv. Umsorganin fyri okkara børnum og aldrandi foreldrum er somuleiðis nakað, sum sjáldan gevur okkum svøvnleysar nætur. Vit hava so gott sum óendaligar møguleikar, eitt nú tá tað kemur til útbúgving. Í takt við at nýggjar velferðaravbjóðingar vísa seg, ella væntanir til verandi tænaðar hækka, standa verandi og wanna-be politikarar klárir við hugskotum til, hvussu vit menna okkara velferðartænaðar samvarandi. Nógva orka er lögð í, at skapa kvinnum javnbjóðis kor og ikki so fáar fyriskipanir skulu tryggja, at kvinnurnar leiklutur sum hon, ið gongur við og eigur børnini, ikki skal vera ein forðan í livsmøguleikunum annars. Mitt ættarlið hevur serliga notið gott av hesi gongd. Ein gongd, sum væl at merkja ikki er íkominn av sær sjálvari. Man kann spyrja hvør upprunaliga orsøkin var; ynsktu kvinnurnar veruliga sjálvar at sleppa út á arbeiðsmarknaðin? Ja, nógvar í øllum førum. Samtíðis

kunnu vit staðfesta, at tað var tørvur á kvinnuligu arbeiðsmegini; velferðarsamfelagið var neyvan á tí støði, tað er í dag, um ikki kvinnurnar luttøku. Í fyrstu syftu við síni

anini av velferðartænaðum, sum nakað sum borgarin hevur tørv á, til eina tænaðu, borgarin hevur rætt til. Frá meginregluni, at sterku herðarnar bera tær tungu byrðarnar – yde efter

mamman sum frammanundan fekk frítt stovnspláss vegna lága inntøku, nú skal rinda hægri skatt, tí øll hini eisini skulu hava frítt stovnspláss, eisini tey, sum als ikki rinda kommunuskatt.

felagið er forsyrjarin, sum setur síni krøv til tann forsyrjda. Men eg loyvi mær at hugsa tankan, at jú størri velferðin verður, jú størri verða krøvini til okkum sum njóta gott av tí og avleiðingin er, at tað verður minni ráðarum til tað, sum ligguruttanfyri tað, sum tænar velferðini.

Hvat vil eg við øllum hesum? Avtaka velferðarsamfelagið? Avgjørt ikki. Tvørturímóti skal velferðin røkjast væl og mennast. Men velferð skal vera á hóskandi støði og skal ikki vaksa fyri einhvønn prís. Tað kann í síðsta enda leggja okkara persónliga frælsi undir trýst.

Aftur til ungu mammurnar, sum ynskja at vera heima. Tað var helst bara við góðum í huga, at samfelagið varð skipað soleiðis, at eisini kvinnur í dag megna at uppihalda sær sjálvum. At tær enntá kunnu lata børn síni á tryggjar og mennandi stovnar, meðan tær og pápárir vinna til lívsins uppihald. Tað er hugvekjandi, nú vit hava tryggjað kvinnum allar hugsandi møguleikar, tá viðvikur útbúgving, størvum, almennum nevndarsessum v.m., at vera møttur av einum nýggjum ættarliði, sum hevur ynski um at vera heima hjá sínum børnum. Eitt ynski, sum vegna figgjarligar avmarkingar hjá sera nógvum, verður verandi eitt ynski. Uppskotið hjá Nýggja Sjalvstýri hevði avgjørt hjálpt nøkrum familjum í stutta siktinum. At tað hevði havt við sær aðrar avbjóðingar, lati eg liggja í hesum umfarinum. Eg viðgangi blankt, at eg ikki havi fullu loysnina, men eitt langt barsilsfarloyvi, við størri smidligheit og hægri markið fyri inntøkumissið, hevði verið eitt stig á leiðini. Og so haldi eg annars, at vit stóðugt skulu eftirmeta og dagføra okkara velferðartænaðar og tryggja okkum, at tær lúka veruliga tærvin.

Tann einliga mamman sum frammanundan fekk frítt stovnspláss vegna lága inntøku, nú skal rinda hægri skatt, tí øll hini eisini skulu hava frítt stovnspláss, eisini tey, sum als ikki rinda kommunuskatt

arbeiðsmegi og sum skattgjaldari. Harafturat gjørdust kvinnurnar viðvirkandi til at halda samfelagshjólunum koyrandi við egnari keypiorku.

Ein orsök til høga skatta-trýstið í velferðarsamfeløgum, eru stovnarnir til børn og gomul. Stovnar, sum komu, tá kvinnurnar fóru út at arbeida og tiskil ikki longur kundu taka sær av børnum og gomlum foreldrum í heiminum. At kvinnur nú istaðin loysa somu uppgávur sum lág-lønarárbeidsmegi á dagstovnum og røktarheimum, er kanska eitt sindur ironiskt, vil onkur halda. Náttúrligt, siga onnur.

Pengarnir skulu fylgja barninum, var ein grundgeving fyri uppskotinum hjá Nýggja Sjalvstýrinum. Í sær sjálvum ljóðar tað rímligt. Hetta er eitt av fleiri dømmum um, hvussu vit hugmynda-liga hava flutt okkum frá fat-

evne, nyde efter behov – eru vit farin til eina skipan, har 90% av fókinum rinda fyri hini 90% og har flestøll halda seg hava rætt at fáa sín rímliga part av køkuni. Tað skal loysa seg at arbeida, eru vit flest øll samd um. Men hesin hugburðurin er viðvirkandi til, at nógvar veitingar vera latnar øllum, heldur enn bara teimum, sum hava tørv á tí. Logikkurin er, at fólk lata vera við at arbeida, um tey istaðin kunnu fáa veitingar. Ivist ikki í, at hetta er lutvís rætt. Men avleiðingin er eitt enn hægri skattatrýst, ein enn størri javning av virðum og í síðsta enda enn minni figgjar-orka hjá tí einstaka at skipa seg sum hon ella honum lystir, eitt nú at vera heima hjá børnunum.

Fleiri kommunur bjóða nú heilt ella lutvís ókeypis pláss á dagstovni. Eg ivist ikki í, at nógvar barnafamiljur fegnast, men vit vita væl, at ongin almenn tænaðar er ókeypis, alt verður í síðsta enda figgjað av tær og mær. Frammanundan hava allar kommunur eina fríplássskipan har inntøkan skal uppum kr 28.000 um mánaðin, áðrenn tú rindar fult gjald. Kommunuskatturin er púra flat, tvs, at øll rinda sama prosentstíð, líkamikið, hvussu nógva tú forvinnur. Tað merkir, alt annað líka, at tann einliga

Vit vilja øll velferðina í Føroyum, frá uttast til vinstru til longst út á høgna vøgin. At vit nýta heitið velferð, er besta prógv um tað. Tað sýnist eisini at vera breið semja um, at nógvar av velferðartænaðurnar skulu vera universellar, tvs til øll og ikki bara tey treingjandi. Tað er í andsøgn við vanligu borgarligu hugsanina, at tað almenna ikki skal gerast ov umfatandi, men tá tað eitt nú skal loysa seg at arbeida, uttan at tað skal ganga út yvir veitingar, tú annars hevði fingið og pengarnir skulu fylgja barninum, so er avleiðingin, at tann almenni búskapurin verður stórir.

Danir taka velferð í álvara og hava ásannað, at nýskipanir skulu gerast leypandi. Eitt nú nýskipanir sum eggja fólki at skipa lívið soleiðis, at tey ikki tyngja velferðarsamfelagið meiri enn neyðugt. Sokallaði fremdriftsreformurin, sum hevði til endamáls at fáa tey ungu so skjótt ígjøgnum útbúgvingina sum gjørligt uttan ólønandi sabbatár, haldi eg, var ein greið ábending um, í hvussu stóran mun hvør borgari er ein liður í stóra roknistykkinum. Ein liður sum skal kosta sum minst og kasta sum mest av sær. Ikki órímligt, misskil meg ikki. Bara ein ásanann av at velferðarsam-

